

Izveštaj o selekciji nacionalne drame i pozorišta 56. Sterijinog pozorja

Blizu osamdeset predstava našlo se u razmatranju za uvrštavanje u selekciju nacionalnog drame i pozorišta ovogodišnjeg Sterijinog pozorja. Najveći broj, naravno, premijerno je izveden na teritoriji Srbije; pored toga, umetnički direktor, zajedno sa saradnikom, dramaturgom Slobodanom Obradović, u obzir je uzeo i recentne predstave po delima domaćih pisaca izvedene u inostranstvu, a tekuća sezona zanimljiva je po tome što je nekoliko prazvedbi tekstova srpskih autora izvedeno van granica naše zemlje: po jedna u Nemačkoj i Mađarskoj, čak tri u Banjoj Luci (s najavom kontinuiteta ovakve repertoarske orijentacije) i dve u Crnoj Gori.

Činjenica da četiri predstave odabrane za selekciju nisu nastale na osnovu klasičnog dramskog teksta ne ukazuje na bilo kakvu konceptijsku intenciju selektora (odabir je vršen u skladu s imanentnim pristupom umetničkom delu), već je isključivo posledica nove – a zapravo, već godinama prisutne – scenske prakse koja se, pored ostalog, zasniva i na redefinisaju pojma dramskog teksta: najkraće rečeno, dramski tekst se u okvirima evropske, pa i naše dramaturgije na različite načine pomera ka scenskom tekstu. Bez involviranja ličnih estetskih afiniteta, reč je o fenomenu, o jednoj umetničkoj praksi koju bi svakako trebalo imati u vidu, tim pre što je ona rezultovala nizom projekata ostvarenih u skladu s visokom umetničkim ambicijama.

I neki od značajnih autora naše sredine ili gostiju iz regiona tokom ove sezone – ne bez ostvarenih relevantnih umetničkih rezultata – posegnuli su za pomenutim pristupom. U tom smislu, dokumentarni pristup – a u okviru kojeg se na različite način kreću reditelji Frljić i Mustafić – samo je jedan od mnoštva modaliteta u području novog i/ili drugačijeg pristupa dramskom obrascu: za razliku od pomenutih autora, Popovski polazi od Vergilijevog epa, dok Urban na osnovu poeme Ota Tolnaja kreira samosvojni scenski tekst. *Nota bene*, iako generacijske povezanosti i slične vrste uopštavanja ne doprinose imanentnom tumačenju umetničkog dela, nije nezanimljivo primetiti da trojica od pomenutih reditelja (Popovski, Mustafić i Urban) pripadaju istoj generaciji, a da je Frljić svega nekoliko godina mlađi te bi jedan panoramski pogled ukazivao na značajnu ulogu reditelja-četrdesetogodišnjaka u oblikovanju nekih od vodećih pozorišnih tokova regiona.

Druga vrsta estetskog i poetičkog pristupa prisutna je u novijim predstavama Egonu Savina: u prvom redu fokusiranost na rad s glumcima, promišljeno čitanje klasičnog dramskog teksta, kao i doprinos očuvanju naše dramske baštine, poput, recimo, dela Aleksandra Popovića.

I dok se dela naših klasika iz prošlosti neminovno moraju repertoarski negovati na pozornicama unutar Srbije, pažljiv uvid u interesovanje koje za naše aktuelne pisce pokazuju inostrani teatri ukazuje da srpsko pozorište na ovom planu nema razloga za

nezadovoljstvo: kad se ima u vidu da naša dramska dela nastaju u okviru kulture i jezika koji se mogu označiti kao relativno mali – činjenica lišena bilo kakve vrednosne konotacije – podatak da je nekoliko srpskih dramatičara tokom ove ili prethodne sezone doživelo jedno ili više izvođenja svojih tekstova na inostranim scenama, ukazuje na primerenu zainteresovanost drugih sredina na naše pisce. U ovom trenutku, pored već poznatog inostranog uspeha Biljane Srbljanović, to su i savremeni klasici Simović i D. Kovačević, odnosno, M. Marković, Pelević i Bogavac iz srednje/mlađe generacije dramatičara. Dela naših autora igraju se u pozorištima regiona i evropskih zemalja, Turske, Japana... U ovom segmentu odgledanih predstava, po svojim umetničkim dometima, izdvojila se postavka *Barbela* Biljane Srbljanović (Comédie, Lozana, Švajcarska), u režiji An Bizan.

Na drugoj strani, pitanje praizvedbi domaćeg dramskog teksta ne bi se moglo označiti kao jedan od umetnički i kvalitativno najuspelijih segmenata sezone. Ali, i ovo pitanje je uputno sagledati na odmeren i realan način, odnosno u ovde neophodno širem kontekstu: iako broj od preko dvadeset predstava realizovanih kao praizvedbe dramskog teksta svedoči o primerenoj profesionalnoj svesti i opravdanoj potrebi domaćih pozorišta za negovanjem dramskog teksta, tokom ove sezone pokazalo se da stav o nužnom prelasku kvantiteta u kvalitet može biti relativizovan i preispitan. Međutim, nema potrebe da se donose preuranjeni ili zabrinjavajući zaključci: negovanje novog dramskog teksta svakako predstavlja bitan zadatak čitave naše pozorišne zajednice, ali se i tom poslu mora pristupiti uz uvažavanje pomenute okolnosti da naša drama nastaje u uslovima takozvanog malog jezika i kulture, da očekivanja treba postaviti u okvire realnog i mogućeg. U tom smislu (uz uvažavanje i nekih sasvim objektivnih okolnosti: pojedina pozorišta tokom sezone nisu imala dovoljno finansijskih mogućnosti da realizuju nove drame vodećih pisaca, neki afirmisani autori nisu ove godine napisali nove tekstove...), očekivanje da svake pozorišne sezone u Srbiji bude praizvedeno bar nekoliko vrhunskih dramskih tekstova, verovatno se ne temelji na sasvim opravdanim osnovama. Stoga i treba uvideti da neujednačenost pozorišnih sezona u ovom pogledu nije posebno neočekivana i neprirodna pojava, da čitav niz činilaca, uključujući verovatno i sve ono što lapidarno označavamo sticajem okolnosti, ima uticaja na pomenute oscilacije. I svakako, može se očekivati da će već dogodne sezona i u ovom segmentu biti raznovrsnija i umetnički relevantnija.

Na osnovu izloženog te uvida u odgledane predstave predlažem Umetničkom savetu i Upravnom odboru Sterijinog pozorja da u Selekciju nacionalne drame i pozorišta 56. festivala uvrsti sledeće predstave:

Metamorfoze, po Ovidiju, Aleksandar Popovski, Jelena Mijović, režija Aleksandar Popovski, Jugoslovensko dramsko pozorište

I narativne i formalno strukturalne osobenosti predstave proističu već i iz samog njenog naslova, iz pojma preobražavanja. U osmišljenom i vizuelno atraktivnom scenografskom rešenju grupe Numen, reditelj Aleksandar Popovski kreira scenski tekst na temu preobražaja bića i ljubavi, njihovih stalno različitih manifestacija. Poput još nekih predstava uvrštenih u selekciju (*Rođeni u Yu, Pazarni dan...*), i *Metamorfoze* uspešnom

komunikacijom s publikom u velikoj meri osporavaju binarnu i netačnu podelu na pozorište s umetničkim/elitističkim ambicijama, s jedne, i ono koje prevashodno uspostavlja kontakt s publikom, s druge strane.

Rođeni u YU, dramaturški tim: Milena Bogavac, Maja Pelević, Filip Vujošević, Božo Koprivica, Miloš Krečković, režija Dino Mustafić, JDP

Putem dokumentarnog pristupa u radu s glumcima, polazeći od njihovih sećanja na nekadašnju zemlju, Dino Mustafić upušta se u istraživački projekat koji se u prvom redu zasniva na ličnom odnosu prema zajedničkoj prošlosti. Zanimljivo je i moguće komparirati rediteljski postupak Mustafića s autorskim polazištem Olivera Frljića koji se, takođe na osnovu ispovesti glumaca, temom raspada bivše zemlje bavi u predstavi *Proklet bio izdajica svoje domovine* Slovenskog mladinskog gledališča u Ljubljani, a koja je planirana za program Krugovi.

Pazarni dan, tekst Aleksandar Popović, režija Egon Savin, Pozorište Atelje 212

U klasično režiranoj, dinamičnoj i zanatski konzistentno oblikovanoj predstavi, još jednom su opsesivne teme Popovića – odnos vlasti i malog čoveka, uticaj politike na kreiranje sudbine pojedinca, istorija koja dominira nad ličnim vizijama, a iznad svega bavljenje mentalitetskim osobenostima i skućenim mogućnostima života u zatvorenoj sredini – inspirisale Savina na pronalaženje savremenog u delu našeg dramskog klasika. Zasnivajući značajan segment svoga postupka na glumačkim kreacijama, reditelj i ovom predstavom doprinosi očuvanju i scenskom negovanju naše dramske baštine.

Kukavičluk, autorski projekat Olivera Frljića, Narodno pozorište / Kazalište / Népszínház Subotica

Odabravši niz traumatičnih tema iz novije i ranije političke prošlosti Srbije i regiona, Oliver Frljić nastavlja istraživanje samosvojne autorske estetike putem, uslovno, neestetizovanog, intencionalno scenski ogoljenog i provokativnog projekta *Kukavičluk*. Zanimljivost projekta, zasnovanog na dokumentarnom pristupu i uobličavanju ispovesti glumaca subotičkog Pozorišta, ne ogleda se isključivo u njegovom društvenom ili političkom angažmanu, nego i u razvijanju autentičnog autorskog postupka sasvim bliskog pojmu postrežije, odnosno novih pozorišnih praksi.

Kišinjevska ruža, tekst Oto Tolnai, režija Andraš Urban, Pozorište "Kostolanji Deže" / Kosztolányi Dezső Színház Subotica

Na osnovu poeme Ota Tolnaja, Urban kreira estetizantan i autentičan scenski tekst, strukturalno podeljen na 11 liričnih slika koje se smenjuju emanirajući različita stanja ljudske svesti i sećanje na prošlost, mladost te možda i mutna, oprezna iščekivanja od budućnosti. Nasuprot izvesnoj oniričnosti prosedea, mogućnostima dešifrovanja pesnikove imaginacije i oneobičenom lajtmotivu dečaka od cikoriije, glumačka postignuća temelje se na posvećenom i preciznom pristupu što upotpunjuje ovo uzbudljivo,

poetsko/scensko preispitivanje temeljnih, nekada i nama samima do kraja nepoznatih pitanja i slojeva ljudske egzistencije.

Barbelo, tekst Biljana Srbijanović, režija An Bizan, Comédie de Geneve, Švajcarska

Scenski rafinirano i promišljeno rediteljsko čitanje koje otkriva dodatne slojeve i značenja naizgled jednostavne a opet tako zagonetne drame *Barbelo*. Rediteljka An Bizan precizno i nenametljivo plasira osmišljena scenska rešenja, vešto balansira u istovremenom razvijanju scenske elegancije, jednostavnosti, morbidnosti, lepote, mučnine, svega onog što čini ljudski život kao, uostalom, i dramski tekst autorke.

Život u tesnim cipelama, tekst, režija Dušan Kovačević, Zvezdara teatar

Dve aktuelne lokalno/globalne teme polazište su Dušana Kovačevića u novom dramskom tekstu: štrajk glađu radnika iz propale fabrike i planetarna pošast rijaliti programa, koja je u Srbiji postala ne samo zamena za realnost nego i neprikriveni simbol društvene patologije, a verovatno i sredstvo – posredne ili neposredne – političke manipulacije. U zanimljivo postavljenoj dramskoj konstrukciji, u kojoj se izgadneli radnici umesto na život bore na smrt, pisac nastavlja bavljenje savremenim pitanjima u okviru kojih tematizuje dijagnoze ozbiljne obolelosti srpskog društva. Pisac ne poseže za razvijanjem autentičnih rediteljskih poetika, već se izvođenje zasniva na glumačkoj igri, oslonjenoj na mogućnosti teksta i izvođačkom iskustvu učesnika.

Ksenija RADULOVIĆ
umetnički direktor